

Список використаних джерел:

1. Гай-Нижник П. Формування органів державної влади та управління ЗУНР (1918-1920 рр.). *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*. Київ, 2009. Вип. XXIII. С. 326—348.
2. Захарченко П. Історія держави і права України: підручник. Київ, 2005. 368 с.
3. Шипілов Л.М. Народовладдя як основа демократичної держави: монографія. Харків, 2009. 216 с.
4. Панкевич І.М. Виборче право в Україні у період спроб відродження Української державності після I світової війни. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. 2011. № 2. С. 117—134.
5. Бойчук А.Ю. Внесок Костя Левицького у розвиток інституту адвокатури на Західноукраїнських землях у другій половині XIX– на початку XX століть. *Митна справа*. 2011. № 1. Ч. 2. С. 284—290.
6. Павленко В.В. Еволюція виборчої системи в Україні (1917—1939 рр.): дис. ... канд. юр. наук. Київ, 2017. 230 с.
7. Кульчицький В.С., Настюк М. І., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. Львів, 1996. 296 с.
8. Тищик Б.Й. Західно-Українська Народна Республіка (1918—1923). Історія держави і права. Львів, 2005. 392 с.

СТАНІСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ – РОЗРОБНИК КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЗУНР

КАЛЮТА Вікторія Федорівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Станіслав Дністрянський – видатний український академік, вчений-правник, громадсько-політичний діяч. Уродженець Тернополя, він, безсумнівно, зробив немалий внесок у політичне життя Західної України в XX ст., розробивши для Уряду Євгена Петрушевича проекти конституцій 1920 року. Проекти конституції С. Дністрянського вважаються складовою частиною скарбниці національної конституційної думки.

Науковий доробок С. Дністрянського привертав увагу широкого кола вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме Т. Андрусяка, Л. Бича, К. Вислобокова, В. Возьного, М. Граната, П. Гураля, О. Ейхельмана, М. Кравчука, В. Мельника, Л. Окіншевича, Ю. Панейка, В. Потульницького, В. Савчака, З. Соколока. Відомості саме про конституційно-правові погляди Дністрянського та його роль в історії українського конституціоналізму містяться у працях таких видатних вітчизняних вчених як В. Кампо, А. Коваля, О. Мироненка, П. Стецюка та інших.

Станіслав Дністрянський – знаний вчений-юрист, енциклопедист європейського рівня, патріот поневоленої України. Як громадський діяч С.С. Дністрянський користувався великим авторитетом, насамперед на західноукраїнських землях, оскільки він уродже-

нець Тернополя і поле для його діяльності розгорнулось саме на заході України. Він був у лавах активістів національно-демократичної партії, послом найвищого австрійського представницького органу – Державної Ради у Відні (1907-1918) [1, с. 14]. З утворенням ЗУНР С. Дністрянський був обраний до її найвищого представницького органу – Української Національної Ради. Брав активну участь у державному будівництві, що виявилось у підготовці ним двох проектів західноукраїнської Конституції [2, с. 345].

С. Дністрянський увійшов до історії українського правознавства як відомий український теоретик конституціоналізму. Зокрема, він створив власну концепцію держави і права, викладену у кількатомному незавершеному курсі «Загальна наука права і політики» (1923 р.) та у працях: «Природні засади права» (1911 р.), «Генеza та основи права» (1923 р.), «Погляди на теорії права та держави» (1925 р.) та ін. Учений підкреслював соціальний характер норм і природних засад права, доводив первинність права порівняно з політикою, вважав, що політика утворюється на основі наявних норм суспільного життя.

На думку С. Дністрянського, «кожна конституція держави тих часів повинна мати в основі три опори, органічно переплетених між собою, які в єдності повинні закласти для неї [держави] належний фундамент. Складовими цього умовного фундаменту основного закону повинні виступати історична, політична та юридична основи». Учений був глибоко переконаний в тому, що тільки той основний закон держави, який тісно пов'язаний з ментальністю народу, має майбутнє і може стати регулятором найважливіших суспільних відносин. Такий закон по правді буде вважатися основним і, на мій погляд, буде сприйнятий громадянами як найкращий [3, с. 32].

Результатом конституційно-правових досліджень Дністрянського стали конституційні проекти, які заслуговують уваги – це «Устрій Галицької Держави. Проект тимчасових основних законів для покликання в життя Галицької Держави» (1918 р.) та що найважливіше для нас - «Проект Конституції ЗУНР» (1920 р.). Необхідно зазначити, що в проекті Конституції Західноукраїнської Народної Республіки учений відобразив власне бачення поняття «конституція» та «система державної влади». Під поняттям «конституція» він розумів «систему правного ладу в новітній державі».

Цікаво, що розробка конституції, як вважав С. Дністрянський, неможлива без урахування національного досвіду державного будівництва (якого, між іншим, Україні не позичати) і розвитку національних конституційно-правових доктрин. В окремих працях Станіслав Северинович наголошував на надзвичайній важливості створення спеціальної системи захисту конституції задля недопущення свавільних змін її положень. Проект Конституції ЗУНР – великий крок на шляху до розбудови правової демократичної держави. Він складається із 130 параграфів, логічно та змістовно об'єднаних у 3 глави: «Держава і право», «Державна влада» та «Право народів на самовизначення» [4, с. 145].

Аналізуючи конституційний проект, можна виділити 3 блоки положень, які б могли закласти основи конституційного ладу держави: 1) положення про ЗУНР як правову, самостійну, демократичну, соціальну та національну державу; 2) положення про ЗУНР як державу, яка визнає людину з її правами та свободами важливою соціальною цінністю; 3) положення про ЗУНР як державу, в якій державна влада побудована за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову [5, с. 155]. Перші два блоки свідчать про те, що С. Дністрянський чудово розумів необхідність визнання новоствореної держави її громадянами, а це, в свою чергу, є чи не найважливішим пунктом успішного розвитку як держави, так і її народу.

У проекті Конституції ЗУНР викладені основні положення, які регулюють всі важливі сфери суспільного та державного життя. Майбутню Західноукраїнську державу

вчений уявляв як самостійну і правову унітарну напівпрезидентську демократичну республіку, де громадянам гарантувалася «натуральна, особиста, політична та економічна свобода». В основу державності закладалося право українського народу на самовизначення, передбачалося широке коло конституційних прав і свобод, першим з яких було названо «право плекати свою народність і мову» [6].

Важливою частиною конституційно-правових поглядів С. Дністрянського є його бачення статусу особи і громадянина в сучасній державі. Вагоме місце відведено вченим організації центральної державної влади, в основу якої він беззастережно поклав принцип її поділу на законодавчу, виконавчу і судову [7, с. 65].

Підсумовуючи вищевикладене, підкреслимо, що конституційні проекти С.С. Дністрянського були втіленням прогресивної політично-правової української думки періоду боротьби за національну державність. Проекти конституції С. Дністрянського справили значний вплив на практичну діяльність органів державної влади ЗУНР, сприяли розвитку українського конституціоналізму.

Список використаних джерел:

1. Баран А.В. Реалізація законодавства Австро-Угорщини щодо загального виборчого права в Східній Галичині на поч. ХХ ст. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 3 (11). 2017. С. 10—14.
2. Шемшученко Ю.С. Антологія української юридичної думки: в 6 т. – Т. 4: Конституційне (державне) право. Київ, 2003. 600 с.
3. Стецюк П. Проекти Конституції Західно-Української Народної Республіки академіка. Останні слава Дністрянського / В кн.: *Ukrainischen Freien Universität: 1921–2011*. München, 2011. 828 с.
4. Бармак М. Станіслав Дністрянський – правознавець зі світовим ім'ям. *Київська старовина: науковий історико-філологічний журнал*. 2009. № 4 (388). С. 145—165.
5. Савчак А. Станіслав Дністрянський про конституцію держави. *Вісник Львівського університету ім. Івана Франка*. Львів, 2003. С.153—160.
6. Циклоп – енциклопедії та словники. Конституційні проекти С.С. Дністрянського. URL: <http://cyclor.com.ua/content/view/1143/58/1/10/> (дата звернення: 25.03.2018).
7. Кравчук В.М. Конституційно-правові погляди С.Дністрянського. *Станіслав Дністрянський – світоч української правової науки*: Матеріали наукової конференції Юридичного інституту ТАНГ присвяченої річниці з дня народження академіка Станіслава Дністрянського. Тернопіль, 1999. С.62—66.

